

Universiteit Utrecht

Universiteit Utrecht

Het effect van herpartneren na (echt)scheiding, op de ouder-kind relatie

Bachelorproject Sociologie

Datum: 13 juni 2019
Auteur: Núria Meijer (5928745)
Begeleidster: Tara Koster

Samenvatting

Aan de hand van de Nieuwe Families in Nederland vragenlijst onderzoekte deze studie wat er gebeurt met de kwaliteit van de ouder-kind relatie wanneer een ouder na (echt)scheiding van de andere ouder herpartnerd. Daarnaast kijkt deze studie naar verschillen in het effect van herpartnering voor geslacht en arbeidsmarktparticipatie. De analyse is gebaseerd op recent gescheiden respondenten met ten minste één kind van 4 tot en met 17 jaar. Uit een multiplere lineaire regressie analyse blijkt dat het negatieve effect van herpartnering wegvalt wanneer gecontroleerd wordt voor verblijfsarrangement. Er zijn bovendien geen verschillen in het effect van herpartnering tussen mannen en vrouwen, of tussen respondenten die veel uren werken en respondenten die minder uren werken. Het doel van deze studie is om een beter beeld te vormen van het effect van herpartnering, aangezien de resultaten uit voorgaand onderzoek vaak inconsistent zijn.

Trefwoorden: herpartneren; ouder-kind relatie; (echt)scheiding; arbeidsmarktparticipatie; geslacht; verblijfsarrangement

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
2. Theorie	5
2.1. Herpartnering	5
2.2. Gender verschillen	7
2.3. Verschillen naar arbeidsmarktparticipatie	7
3. Methoden	8
3.1. Data	8
3.2. Afhankelijke variabele	9
3.3. Onafhankelijke variabele	10
3.4. Interactie variabelen.....	10
3.5. Controle variabelen	11
3.6. Analyse	13
4. Resultaten	14
4.1. Hoofdanalyse	14
4.2. Additionele analyse	16
5. Conclusie & Discussie	18
6. Literatuur	20
Bijlage 1: Tabel 3 (additionele regressie analyse)	23

1. Inleiding

Zowel op het nieuws als om ons heen zien we dat echtscheiding steeds normaler wordt. Volgens een recent onderzoek van het Centraal Bureau voor de Statistiek (2018) naar huwelijksontbinding in Nederland is het percentage echtscheidingen sinds 2000 gestegen van 33,9 procent naar 38,8 procent in 2017. Dit betekent dat het aantal kinderen met gescheiden ouders ook is toegenomen en er tegenwoordig dus meer kinderen de gevolgen van ouderlijke scheiding ondervinden. Een van deze gevolgen is herpartnering. We spreken van herpartneren als iemand een relatie aangaat met een nieuwe partner na scheiding van de andere partner. Een (nieuwe) relatie kost tijd en energie en het is dus misschien minder vanzelfsprekend om na herpartnering een goede band met je kind te hebben.

Echter, een goede ouder-kind relatie is gunstig voor zowel de ouders als het kind. Uit voorgaand onderzoek blijkt namelijk dat een slechte relatie een negatieve invloed heeft op het welzijn van de ouder en het kind (Peterson & Zill, 1986). Daarnaast zouden kinderen sneller depressief zijn, meer probleemgedrag vertonen en vaker geschorst worden van school. Bovendien lopen deze kinderen op lange termijn een groter risico om mentale klachten te krijgen (Stafford, Kuh, Gale, Mishra & Richards, 2016). Deze studie focust zich daarom op de kwaliteit van de ouder-kind relatie in gescheiden gezinnen, door te onderzoeken hoe herpartnering de ouder-kind relatie beïnvloedt.

Onderzoek naar (echt)scheiding heeft zich voornamelijk gericht op de effecten van ouderlijke scheiding op het welzijn van kinderen (o.a., Amato, 2000; Amato & Booth, 1991; Furstenberg & Teitler, 1994; Lansford et al., 2006; Sigle-Rushton, Hobcraft & Kiernan, 2005). Er is minder bekend over de kwaliteit van de ouder-kind relatie in gescheiden gezinnen, laat staan over het effect van het hebben van een nieuwe partner op de ouder-kind relatie. Uit de onderzoeken die hier wel naar hebben gekeken komt geen consistent effect van herpartnering op de ouder-kind relatie naar voren (Amato, Rezac & Booth, 1995; Cherlin & Furstenberg, 1991; Kalmijn, 2013; Manning & Smock, 2000; Manning Stewart & Smock, 2003). Zo geldt voor vaders dat sommige studies die naar herpartnering hebben gekeken, vonden dat het hebben van een nieuwe partner een negatieve invloed heeft op de vader-kind relatie (Kalmijn, 2013), terwijl andere studies dit alleen vonden wanneer de vader naast een nieuwe partner, ook verantwoordelijkheden naar andere, biologische kinderen met deze partner erbij had gekregen (Manning & Smock, 2000; Manning, Stewart & Smock, 2003). Bovendien vonden sommige studies helemaal geen effect van herpartnering op de vader-kind relatie (Amato, Rezac &

Booth, 1995). Studies naar herpartnering van moeders zijn schaarser en bovendien ook inconsistent in hun resultaten. Zo vonden sommige studies geen effect van herpartnering op de moeder-kind relatie (Aquilino, 1994), terwijl andere studies zelfs vonden dat moeders meer energie staken in hun kind(eren) als zij een nieuwe partner hadden (Amato, Rezac & Booth, 1995).

Het is echter moeilijk om de resultaten van bestaand onderzoek te vergelijken. Dit komt omdat voorgaande studies op verschillende aspecten van de ouder-kind relatie focussen. Zo werd de ouder-kind relatie in het onderzoek van Amato en collega's (1995) gemeten als de waarschijnlijkheid die het kind aangaf, dat hij of zij zijn of haar ouders bijvoorbeeld zou vragen een lift ergens naartoe te geven, geld te lenen en te helpen met reparaties in en rondom het huis. Dezelfde vragen werden aan de ouders gesteld, over hulp vragen aan het kind. In het onderzoek van Manning & Smock (2000) is de vader-kind relatie gemeten als de hoeveelheid kinderalimentatie die de vader betaalde, en het onderzoek van Kalmijn (2013) heeft weer gekeken naar de hoeveelheid contact die vader en kind in levende lijve met elkaar hadden. Er is echter geen eerder onderzoek waarin werd gefocust op de kwaliteit van de ouder-kind relatie, zoals in deze studie wel het geval is. Bovendien hebben voorgaande studies gekeken naar verschillende leeftijdscategorieën van kinderen. Kalmijn (2013) heeft bijvoorbeeld alleen kinderen van 16 jaar en ouder meegenomen, Amato, Rezac & Booth (1995) kinderen van 19 jaar en ouder, en Manning & Smock (2000) kinderen van 13 jaar en jonger. Dit maakt het ook lastig om resultaten uit deze studies met elkaar te vergelijken. Doordat voorgaande studies naar herpartnering zo schaars zijn en de resultaten inconsistent, is er behoefte aan meer onderzoek.

Daarnaast bouwt deze studie voort op eerdere studies, door de invloed van persoonlijke kenmerken van de ouders op het effect van herpartneren op de ouder-kind relatie mee te nemen. Zoals al eerder benoemd, heeft onderzoek naar herpartnering zich voornamelijk gericht op vaders en is er minder bekend over moeders (Cherlin & Furstenberg, 1991; Manning & Smock, 2000; Manning, Stewart & Smock, 2003). Men zou kunnen verwachten dat het negatieve effect van herpartnering zwakker is voor moeders, omdat zij in de maatschappij nog altijd de rol van voornaamste ouder hebben, en daardoor een betere relatie met hun kind behouden (Kielty, 2006). Een ander kenmerk dat onderbelicht is gebleven, is de arbeidsmarktparticipatie van de ouders. Als herpartnering een negatieve invloed heeft op de ouder-kind relatie, omdat de ouder dan tijd en energie gaat steken in de nieuwe partner, hoe wordt dit effect dan beïnvloed door de arbeidsmarktparticipatie van de ouder? Men zou kunnen verwachten dat wanneer een ouder werkt, er nog minder tijd overblijft om aan de ouder-kind relatie te besteden. Aan de andere

kant kan een werkende ouder ook compenseren met de tijd die in het werk gestopt wordt, door juist extra veel vrije tijd aan de ouder-kind relatie te besteden.

Aan de hand van voorgaande studies is de onderzoeksvraag naar boven gekomen. De vraag is tweedelig en luidt als volgt: *Wat is de invloed van herpartnering op de kwaliteit van de ouder-kind relatie? In hoeverre wordt deze relatie beïnvloed door geslacht en arbeidsmarktparticipatie?*

Deze studie maakt gebruik van de Nieuwe Families in Nederland vragenlijst (NFN; Poortman, Van der Lippe & Boele-Woelki, 2014). De analyse heeft betrekking op voorheen gehuwde of samenwonende ouders uit een heteroseksuele relatie, die hun relatie hebben beëindigd in 2010 en ten minste één kind van 4 tot en met 17 jaar hebben.

2. Theorie

2.1 Herpartnering

Herpartneren is het aangaan van een relatie met een nieuwe partner na een (echt)scheiding. Dit kan zowel samenwonend, als getrouwd, als in de vorm van een LAT-relatie. Van een LAT-relatie wordt gesproken wanneer twee personen een relatie met elkaar hebben, maar niet samenwonen of getrouwd zijn (Upton-Davis, 2012). Gescheiden ouders die herpartneren zouden zowel een betere relatie als een slechtere relatie met hun kind kunnen hebben, ten opzichte van gescheiden ouders die niet herpartneren. Zo zou herpartnering kunnen leiden tot een betere ouder-kind relatie, wanneer de ouder samenwoont met de nieuwe partner. Huishoudelijke taken die de ouder eerst alleen moest doen, kunnen dan verdeeld worden en bovendien kunnen de extra financiële inkomsten van de nieuwe partner ervoor zorgen dat de ouder minder hoeft te werken (Arts & Hermkens, 1994). Als gevolg heeft de ouder meer tijd beschikbaar om aan de relatie met het kind te besteden.

Aan de andere kant kan herpartneren ook een negatief effect hebben op de ouder-kind relatie. Er worden twee mechanismen besproken: het eerste mechanisme werkt vanuit het kind. Wanneer een ouder herpartnerert, dan bestaat er een kans dat het kind moeite heeft met het accepteren van de nieuwe partner en/of het niet goed kan vinden met de nieuwe partner van de ouder. Hoe dit de ouder-kind relatie beïnvloedt, kan worden uitgelegd met de balanstheorie van Heider (1946). Deze theorie stelt dat een groep van drie mensen gebalanceerd kan zijn of niet, en dat als dit niet zo is er een bepaalde spanning hangt die als onprettig wordt ervaren. In de

situatie van een stiefouder, biologische ouder en het kind, is er sprake van een ongebalanceerde groepsverhouding wanneer het kind geen goede relatie heeft met de stiefouder, ervan uitgaande dat de biologische ouder en stiefouder dat wel met elkaar hebben. Deze onprettige, ongebalanceerde verhouding kan worden opgelost door als kind afstand te nemen van de biologische ouder of andersom, met als gevolg dat de ouder-kind relatie verslechtert.

Het tweede mechanisme werkt vanuit de ouder die herpartnerd. Een nieuwe partner kan als afleiding zorgen om tijd te besteden aan het kind, omdat de ouder dan de aandacht verschuift naar deze nieuwe partner (Cherlin & Furstenberg, 1991; Kalmijn, 2013). Dit zou invloed kunnen hebben op de band met het kind. Kalmijn (2013) verklaart deze verschuiving van aandacht door te stellen dat als iemand een nieuwe partner krijgt, er zich vaak automatisch nieuwe banden aanbieden tussen diegene en de familieleden en vrienden van de nieuwe partner. Iemand kan er dan voor kiezen of kan geforceerd worden door zijn of haar partner om energie en tijd te steken in deze nieuwe banden, om te laten zien dat hij of zij een goede echtgenoot of echtgenote is. Deze 'taak' als nieuwe echtgenoot of echtgenote concurreert met de banden naar hun vorige familie die herpartnerde ouders hebben, en dus met hun ouder-kind relatie. Nieuwe banden vormen kost namelijk tijd en energie en deze tijd en energie wordt dan misschien afgetrokken van de tijd en energie die de ouder anders, als hij of zij geen nieuwe partner zou hebben, in het kind zou steken. Wanneer de herpartnerde ouder ook nog eens kinderen krijgt met de nieuwe partner, en dus verantwoordelijkheden naar 'nieuwe' kinderen heeft, blijft er nog minder tijd over om aan de relatie met het kind uit het vorige huwelijk te besteden (Manning & Smock, 2000; Manning, Stewart & Smock, 2003).

De resultaten uit voorgaand onderzoek zijn gemengd in hun steun voor een van beide tegengestelde verwachtingen met betrekking tot de rol van herpartnering: een positief herpartnering effect of een negatief herpartnering effect. Dit heeft onder andere te maken met het feit dat studies zich richten op verschillende afhankelijke variabelen (e.g. de operationalisering van de ouder-kind relatie). Zo focussen sommige studies zich op de hoeveelheid kinderalimentatie die betaald wordt door de ouder (Manning & Smock, 2000). Andere studies kijken weer naar de contactfrequentie tussen ouder en kind (Kalmijn, 2013) en weer andere studies kijken naar de hoeveelheid hulp die ouder en kind van elkaar verwachten te krijgen (Amato, Rezac & Booth, 1995). Hierdoor verschillen de resultaten uit deze voorgaande studies. Amato, Rezac & Booth (1995) vinden een positief effect van herpartnering. Anderen vinden een negatief effect (Cherlin & Furstenberg, 1991; Kalmijn, 2013), en weer andere studies vinden een negatief effect, maar alleen wanneer de ouder verantwoordelijkheden naar nieuwe kinderen erbij krijgt (Manning & Smock, 2000; Manning, Stewart & Smock,

2003). Aangezien de meeste studies een negatief herpartnering effect vinden, is de verwachting dat gescheiden ouders die een nieuwe partner hebben, een minder goede ouder-kind relatie hebben dan gescheiden ouders die geen nieuwe partner hebben.

2.2. Gender verschillen

De meeste studies naar herpartnering kijken alleen naar vaders, en niet naar moeders (Cherlin & Furstenberg, 1991; Manning & Smock, 2000; Manning, Stewart & Smock, 2003). Studies die zowel naar vaders als naar moeders hebben gekeken, vonden alleen een negatief herpartnering effect voor vaders (Kalmijn, 2013) of zelfs een positief herpartnering effect voor moeders, en geen effect voor vaders (Amato, Rezac & Booth, 1995). Dit zou kunnen betekenen dat het effect van herpartneren op de vader-kind relatie verschilt ten opzichte van het herpartnering effect op de moeder-kind relatie. Dit kan worden verklaard met de studie van Kiely (2006). In deze studie stelt zij dat moeders door de traditionele genderrol van de moeder als voornaamste ouder, een hogere druk voelen om verantwoordelijkheden ten aanzien van hun kinderen op zich te nemen, omdat ze anders door de maatschappij bestempeld worden als slechte ouders. Vaders hebben traditioneel gezien de rol van kostwinner en voelen zich daarom misschien minder verplicht om een goede band te onderhouden met hun kinderen. Dit zou betekenen dat als een vrouw na haar (echt)scheiding herpartnerd, zij een hogere druk zal voelen om betrokken te zijn bij het leven van haar kinderen, en dus meer energie zal steken in de moeder-kind relatie, dan een vader zou doen in de vader-kind relatie. Voor vaders is het meer sociaal geaccepteerd om op de nieuwe partner te focussen. Daarnaast suggereert ook Kalmijn (2013) dat vrouwen minder geneigd zijn om hun aandacht te verschuiven naar hun nieuwe partner dan mannen. Zijn resultaten vinden hier immers ondersteuning voor. De verwachting is daarom dat het negatieve effect van herpartnering op de ouder-kind relatie sterker is voor mannen dan voor vrouwen.

2.3. Verschillen naar arbeidsmarktparticipatie

De rol van herpartnering kan ook afhangen van de arbeidsmarktparticipatie van de ouder. Volgens de 'time-availability' theorie wordt de hoeveelheid tijd die je werkt op de arbeidsmarkt afgetrokken van de hoeveelheid tijd die je aan huishoudelijke taken besteedt. In andere woorden: hoe meer iemand werkt, hoe minder tijd deze persoon overheeft voor het huishouden. Dit zou betekenen dat een ouder die veel uren werkt, minder tijd heeft te besteden aan het verzorgen van het kind en dus een minder goede relatie hiermee opbouwt, dan een ouder die minder uren werkt. Aangezien de beperkte vrije tijd van een ouder die herpartnerd en veel werkt

ook nog verdeeld moet worden tussen het kind en de nieuwe partner, zou het kunnen dat de relatie met het kind nog slechter is, dan wanneer de herpartnerde ouder minder zou werken en dus meer tijd zou kunnen verdelen tussen partner en kind. Een andere mogelijkheid is dat een ouder die veel werkt, hier juist extra voor zal compenseren door meer tijd in de relatie met het kind te steken. Dit is echter minder waarschijnlijk wanneer de ouder ook nog eens herpartnert, omdat de schaarse vrije tijd dan ook nog verdeeld moet worden tussen partner en kind. De verwachting is daarom dat het negatieve effect van herpartnering op de ouder-kind relatie sterker is voor ouders die meer participeren op de arbeidsmarkt, dan voor ouders die minder participeren.

3. Methoden

3.1 Data

De data die gebruikt zijn voor dit onderzoek, zijn afkomstig van de Nederlandse Families in Nederland (NFN; Poortman, Van der Lippe & Boele-Woelki, 2014). De NFN data zijn verzameld door de Universiteit Utrecht in samenwerking met het Centraal Bureau voor de Statistiek. Deze studie maakt gebruik van de data uit de eerste wave, die zijn verzameld tussen 2012 en 2014, aan de hand van een willekeurige steekproef. De respondenten bestaan uit voorheen getrouwde of samenwonende heteroseksuele ouders met ten minste 1 minderjarig kind, die hun relatie in 2010 beëindigd hebben. Beide ex-partners zijn benaderd om een online vragenlijst in te vullen. De totale respons op individueel niveau is 39% en op huishoudensniveau is de respons 58%. Deze respons is vergelijkbaar met andere familie onderzoeken in Nederland, en is relatief hoog gegeven dat de methode een online vragenlijst was en de doelgroep moeilijk te bereiken kan zijn geweest: recent gescheiden partners, voor wie de (echt)scheiding voor veel waarschijnlijk nog een gevoelig onderwerp is; zij kunnen minder bereid zijn mee te doen (Poortman et al., 2014).

Uiteindelijk hebben 4481 respondenten meegedaan aan het onderzoek. De grootste verschillen tussen de originele steekproef van mensen die benaderd zijn en de uiteindelijke respons, zitten in geslacht, leeftijd, etniciteit en inkomen. Zo zijn mannen, mensen met een niet-westerse achtergrond, mensen met relatief gezien een laag inkomen, mensen die leven van de bijstand en jongeren ondergerepresenteerd. Daarnaast zijn mannen waarvan het jongste kind onder de 4 jaar oud is ondergerepresenteerd, en mannen waarvan de kinderen op hun adres staan

geregistreerd overgerepresenteerd. Ook partners die samenwoonden en nu zijn gescheiden, zijn ondergerepresenteerd. Deze patronen zijn vergelijkbaar met andere Nederlandse studies die aan de hand van een vragenlijst hun data hebben verzameld.

De respondenten hebben vragen beantwoord over een bepaald kind: ouders met meerdere kinderen waarvan ten minste één kind 10 jaar of ouder is, werden gevraagd om de vragen te beantwoorden over hun jongste kind van 10 jaar of ouder, en ouders met meerdere kinderen waarvan alle kinderen jonger zijn dan 10 jaar, werden gevraagd de vragen te beantwoorden over hun oudste kind onder de 10 jaar. Het doel hiervan was om een gemiddelde leeftijd van ongeveer 10 jaar te verkrijgen, maar in het onderzoek zitten uiteindelijk nog redelijk veel respondenten met kinderen die een stuk ouder of jonger zijn.

Voorafgaand aan de analyse zijn de respondenten uitgesloten die niet tot de doelgroep behoren. Zo kijkt deze studie alleen naar heteroseksuele stellen. Allereerst zijn dus alle homoseksuele stellen uit de steekproef verwijderd ($n = 14$; 0.31%). Respondenten die de vragen moesten beantwoorden over een kind jonger dan 4 jaar zijn er ook uitgehaald, omdat ervan uit wordt gegaan dat de ouder-kind relatie dan nog niet te meten valt ($n = 228$; 5.2%). Daarnaast wordt in deze studie alleen gekeken naar respondenten met minderjarige kinderen, omdat dit de doelgroep is waar de interesse ligt als het gaat om het effect van herpartnering. Respondenten die de vragen hebben beantwoord over een kind van 18 jaar of ouder zijn daarom ook uitgesloten ($n = 92$; 2.2%). Tot slot worden in dit onderzoek alleen thuiswonende kinderen meegenomen (i.e. wonend bij een van de twee ouders of bij beide ouders ongeveer evenveel (co-ouderschap)), omdat deze kinderen het effect van ouderlijke herpartnering na de (echt)scheiding van hun ouders het meest zullen merken, ten opzichte van kinderen die niet (meer) thuis wonen. Respondenten die de vragen hebben beantwoord over een kind dat niet (meer) thuis woont zijn daarom ook niet meegenomen ($n = 76$; 1.9%).

Tot slot zijn alle overige variabelen die worden meegenomen in dit onderzoek gecontroleerd op ongeldige waarden (van 0% tot 15.17%). Gezien het lage aantal ongeldige waarden zijn deze cases middels 'listwise deletion' verwijderd ($n = 589$; 13.14%). Uiteindelijk is de analyse in deze studie gedaan met 3892 respondenten, uit 3029 huishoudens.

3.2. Afhankelijke variabele

De afhankelijke variabele is de ouder-kind relatie. In andere woorden: de kwaliteit van de relatie die de respondent aangeeft te hebben met zijn of haar kind. Aan de respondenten is gevraagd: "Hoe zou u uw relatie met dit kind omschrijven, op een schaal van 1 tot 10?". De

antwoordcategorieën liepen van 1 tot en met 10, waarbij 1 ‘heel slecht’ is, en 10 ‘absoluut perfect’. Een hogere score op de schaal, betekent een betere ouder-kind relatie.

3.3. Onafhankelijke variabele

De onafhankelijke variabele in deze studie, is of de ouder is herpartnerd. Aan de respondenten is gevraagd: “Heeft u op dit moment een vaste partner? Zo ja, woont u ongehuwd of gehuwd samen met deze partner?”. De antwoordcategorieën op deze vraag waren: ‘Geen vaste partner’ (1), ‘Vaste partner, maar niet samenwonend of gehuwd’ (2), ‘Ongehuwd samenwonend’ (3) en ‘Gehuwd’ (4), waarbij aan respondenten met geregistreerd partnerschap of een samenlevingscontract gevraagd werd ‘Ongehuwd samenwonend’ op deze vraag te antwoorden. Voor de analyse is de variabele ‘herpartnering’ geoperationaliseerd als een dichotome variabele, met de waarden: ‘geen nieuwe partner’ (0) en ‘LAT-relatie, samenwonend of getrouwd’ (1). Voorgaande studies kijken vaak niet naar LAT-relaties of nemen het hebben van een LAT-relatie samen met het hebben van geen nieuwe partner (e.g. Kalmijn, 2013; Manning & Smock, 2000; Manning, Stewart & Smock, 2003). In deze studie wordt het hebben van een LAT-relatie echter wel gezien als herpartneren, omdat verwacht wordt dat de theoretische mechanismen van herpartnering die opgaan voor samenwonen of hertrouwen, ook opgaan voor LAT-relaties. Naast de hoofdanalyse is er nog een additionele analyse gedaan, waarin van herpartnering drie dummie variabelen zijn gemaakt: ‘geen nieuwe partner’ (0/1), ‘LAT-relatie’ (0/1) en ‘samenwonend of getrouwd’ (0/1).

3.4. Interactie variabelen

De twee interactie variabelen die worden meegenomen in deze studie zijn het geslacht en de arbeidsmarktparticipatie van de respondent. De variabele ‘geslacht’ is gecodeerd als ‘vrouw’ (0) en ‘man’ (1). Om de arbeidsmarktparticipatie te meten, werd de respondenten allereerst gevraagd: “Verricht u op dit moment betaalde arbeid?”. Respondenten die op deze vraag ‘Nee’ hebben geantwoord, hebben op de nieuw geconstrueerde variabele ‘arbeidsmarktparticipatie’ de score 0 gekregen. Respondenten die ‘Ja’ hebben geantwoord werd de vervolgvraag gesteld: “Hoeveel uur werkt u per week volgens uw contract? Vul het aantal uren per week in.”. Aan respondenten die meerdere banen hebben werd gevraagd de vraag te beantwoorden over de baan waar de respondent de meeste uren werkt, en aan respondenten die geen contract hebben werd gevraagd het gemiddelde aantal uren werk per week te geven. De waarden liepen van 0 tot en met 145 uren werk per week. Het maximum van 145 is onrealistisch, want dat zou betekenen dat de respondent meer dan 20 uur per dag, 7 dagen in de week zou werken. Om te

veel invloed van zulke extreme waarden te voorkomen, is deze uitschieter gecodeerd naar 80 uren werk per week ($n = 1$; 0%). Daarnaast is de variabele door 10 gedeeld, om kleine waarden in de resultaten te voorkomen. De uiteindelijke variabele heeft dus een minimum van 0 en een maximum van 8. Een hogere score op deze variabele, betekent een hogere arbeidsmarktparticipatie.

3.5. Controle variabelen

Om te voorkomen dat de relatie tussen herpartnering en de ouder-kind relatie spurieus is, zijn in de analyse controlevariabelen meegenomen die mogelijk geassocieerd zijn met selectie in het herpartneren. Daarnaast is gecontroleerd voor sociaal-demografische kenmerken. Variabelen die mogelijk geassocieerd zijn met selectie in het herpartneren zijn: het type relatie dat de respondent met zijn of haar ex-partner had, het verblijfsarrangement van het kind en het opleidingsniveau van de respondent. De variabelen die controleren voor sociaal demografische kenmerken zijn de leeftijd van de respondent, de leeftijd van het kind, het aantal kinderen dat de respondent had of had geadopteerd met de ex-partner ten tijde van de (echt)scheiding (2010) en het geslacht van het kind.

Om het type relatie dat de respondent met zijn of haar ex-partner had te meten werd de respondenten de volgende vraag gesteld: “Was u met uw ex-partner getrouwd, had u uw partnerschap laten registreren of woonde u samen?”. De antwoordcategorieën bestonden uit: ‘Getrouwd’ (1), ‘Geregistreerd partnerschap’ (2) en ‘Samenwonend’. Voor de analyse is deze variabele geoperationaliseerd als een dichotome variabele met ‘samenwonend’ (0) en ‘getrouwd of geregistreerd partnerschap’ (1). Om verblijfsarrangement te meten werd de respondenten gevraagd: “Bij wie woont dit kind nu het grootste deel van de tijd?”. Hierop kon de respondent antwoorden: ‘Bij mij’ (1), ‘Bij ex-partner’ (2), ‘Bij allebei (ongeveer) evenveel’ (3) en ‘Anders, namelijk’ (4). Deze laatste categorie is uit de data verwijderd (i.e. kinderen die niet (meer) thuis wonen). Van de overige drie antwoordcategorieën zijn voor de analyse 3 dummie variabelen gemaakt: ‘inwonend’ (0/1), ‘uitwonend’ (0/1) en ‘co-ouderschap’ (0/1). Opleidingsniveau is geoperationaliseerd als de hoogste afgeronde opleiding die de respondent heeft. De waarden zijn: ‘lagere school niet afgemaakt’ (1), ‘Alleen lagere school’ (2), ‘LBO, huishoudschool, LHNO, VMBO basis/kader’ (3), ‘Mavo, Ulo, Mulo, VMBO gemengd/theoretisch’ (4), ‘Havo, MMS’ (5), ‘VWO, HBS, Atheneum, Gymnasium’ (6), ‘MBO, KMBO’ (7), ‘HBO, kandidaatsexamen’ (8), ‘Universiteit’ (9) en ‘Postacademisch’ (10). Een hogere score op deze variabele, betekent een hoger opleidingsniveau.

Vervolgens de operationalisering van de variabelen die controleren voor sociaal demografische kenmerken: de leeftijd van de respondent en het kind is gemeten in jaren. Het gaat hierbij om de leeftijd die ze hadden op 1 januari 2012. Om te meten hoeveel kinderen de respondent met zijn of haar ex-partner heeft, werd hen gevraagd: “Hoeveel kinderen heeft u met uw ex-partner gekregen of geadopteerd?”. Dit was een open vraag; de waarden lopen van 1 kind tot en met 10 kinderen. Tot slot het geslacht van het kind: deze variabele is gecodeerd als ‘meisje’ (0) en ‘jongen’ (1).

De beschrijvende statistieken van de onafhankelijke variabele, de afhankelijke variabele, de interactievariabelen en de controlevariabelen zijn weergegeven in Tabel 1.

Tabel 1. Beschrijvende statistieken van de variabelen (N=3892).

Variabele	Totale Steekproef			Man			Vrouw		
	Range	M	SD	Range	M	SD	Range	M	SD
Afhankelijke variabele									
Ouder-kind relatie	1-10	8.26	1.31	1-10	8.07	1.52	1-10	8.39	1.11
Onafhankelijke variabele									
Herpartnering									
<i>Geen nieuwe partner</i>	0-1	0.47	-	0-1	0.43	-	0-1	0.49	-
<i>LAT-relatie</i>	0-1	0.29	-	0-1	0.29	-	0-1	0.29	-
<i>Samenwonend of getrouwd</i>	0-1	0.24	-	0-1	0.28	-	0-1	0.22	-
Interactievariabelen									
Geslacht respondent									
<i>Man</i>	0-1	0.42	-	-	-	-	-	-	-
<i>Vrouw</i>	0-1	0.58	-	-	-	-	-	-	-
Arbeidsmarkt-Participatie (/10)	0-8	2.77	1.45	0-8	3.49	1.37	0-8	2.25	1.27
Controlevariabelen									
Aantal kinderen met ex-partner	1-10	1.95	0.80	1-7	1.97	.79	1-10	1.93	0.81
Leeftijd respondent	21-69	42.53	6.69	26-69	44.46	6.67	21-69	41.12	6.35
Opleidingsniveau respondent	1-10	6.59	1.92	1-10	6.62	2.01	1-10	6.56	1.85
Geslacht kind									
<i>Jongen</i>	0-1	0.52	-	0-1	0.53	-	0-1	0.51	-
<i>Meisje</i>	0-1	0.48	-	0-1	0.47	-	0-1	0.49	-
Relatietype ex-partner									
<i>Samenwonend</i>	0-1	0.24	-	0-1	0.21	-	0-1	0.25	-
<i>Getrouwd</i>	0-1	0.77	-	0-1	0.79	-	0-1	0.75	-
Leeftijd kind	4-17	10.45	3.55	4-17	10.55	3.48	4-17	10.37	3.59
Verblijfsarrangement									
<i>Bij respondent</i>	0-1	0.44	-	0-1	0.07	-	0-1	0.72	-
<i>Bij ex-partner</i>	0-1	0.28	-	0-1	0.60	-	0-1	0.04	-
<i>Bij beide</i>	0-1	0.28	-	0-1	0.33	-	0-1	0.24	-

Bron. Nederlandse Families in Nederland, 2012-2014.

Noot: voor de nominale variabelen geldt dat de gemiddelden gelijk zijn aan de proporties.

3.6. Analyse

Om de hypothesen te toetsen is er gebruik gemaakt van een multi-pele lineaire regressie analyse. Hierbij is rekening gehouden met clusters, aangezien er ex-partners in de dataset zitten ($n = 1726$; 44.35%). In totaal zijn er 4 modellen geschat. Modellen 1 en 2 in Tabel 1 toetsen de eerste

hypothese: ‘gescheiden ouders die een nieuwe partner hebben, hebben een minder goede ouder-kind relatie dan gescheiden ouders die geen nieuwe partner hebben’. Het verschil tussen model 1 en model 2 is dat in model 1 de controlevariabele ‘verblijfsarrangement’ niet is meegenomen en in model 2 wel. De reden hiervoor is dat verwacht werd dat de controle van verblijfsarrangement een sterke invloed zou hebben op het effect van herpartnering op de ouder-kind relatie; het is dus belangrijk om voor deze variabele te controleren (Bastaitis & Mortelmans, 2017).

Aan modellen 3 en 4 zijn de interacties toegevoegd. In model 3 is de interactie tussen het geslacht van de respondent en herpartnering toegevoegd. Hiermee wordt de tweede hypothese van dit onderzoek getoetst: ‘het negatieve effect van herpartnering op de ouder-kind relatie is sterker voor mannen dan voor vrouwen’. Model 4 toetst vervolgens de derde hypothese, namelijk dat het effect van herpartnering op de ouder-kind relatie sterker is voor ouders die meer participeren op de arbeidsmarkt, dan voor ouders die minder participeren, door de interactie tussen arbeidsmarktparticipatie en herpartnering mee te nemen. Om na te gaan of het toevoegen van de interacties aan de modellen 3 en 4 het verklaringsmodel versterkt, is een Wald-toets uitgevoerd. In de 4 modellen zijn ook alle controlevariabelen meegenomen om een spurieus verband tussen herpartnering en de ouder-kind relatie te voorkomen.

4. Resultaten

4.1. Hoofdanalyse

Zoals is af te lezen uit Tabel 2 model 1, blijkt dat herpartnering een significant negatief effect heeft op de ouder-kind relatie ($b = -0.09$; $p = .030$). In andere woorden: ouders die een nieuwe partner hebben, hebben een minder goede ouder-kind relatie dan ouders die geen nieuwe partner hebben. Wanneer gecontroleerd wordt voor verblijfsarrangement in model 2, verandert het herpartnering effect naar insignificant. Deze bevindingen suggereren dat het nodig is om te controleren voor verblijfsarrangement wanneer het effect van herpartnering onderzocht wordt, omdat het negatieve herpartnering effect wordt wegverklaard door deze variabele. Wanneer wordt gekeken naar de invloed van de controlevariabelen in modellen 1 en 2, is te zien dat de leeftijd van het kind ook een significant negatief effect heeft op de ouder-kind relatie ($b = -0.07$; $p = .000$). Dit geldt ook voor het aantal kinderen dat de respondent heeft ($b = -0.09$; $p = .001$). In andere woorden: hoe ouder het kind van de respondent en hoe meer kinderen de respondent

heeft, hoe slechter de ouder-kind relatie. Ook het negatieve effect van verblijfsarrangement is significant: als de ouder uitwonend is, is de ouder-kind relatie minder goed dan wanneer de ouder inwonend is ($b = -0.73$; $p = .000$). Uit een additionele analyse blijkt dat de ouder-kind relatie ook slechter is wanneer de ouder uitwonend is, dan wanneer er sprake is van co-ouderschap ($b = -0.76$; $p = .000$). Tussen co-ouderschap en inwonend zijn zit geen verschil in het effect van herpartnering ($b = 0.03$; $p = .508$). De overige controlevariabelen (i.e. het geslacht van het kind, de leeftijd van de respondent, het opleidingsniveau van de respondent en het relatie type met de ex-partner) hebben geen invloed op de ouder-kind relatie.

Ook al is er geen effect van herpartnering wanneer gecontroleerd wordt voor verblijfsarrangement, toch zijn de interactiemodellen geschat, aangezien er alsnog een herpartnering effect kan zijn voor sommige groepen (e.g. mannen of vrouwen). Door deze groepen samen te nemen kan dit eventuele effect niet te zien zijn. In model 3 is de interactie tussen geslacht en herpartnering getoetst. Zoals af te lezen uit Tabel 2 heeft herpartnering voor vrouwen geen effect op de ouder-kind relatie ($b = -0.05$; $p = .268$). Uit een additionele analyse blijkt dat er ook voor mannen geen herpartnering effect is ($b = -0.07$; $p = .316$). De Wald toets liet zien dat de interactie tussen geslacht en herpartnering het verklaringsmodel niet verbetert, wat suggereert dat er geen verschillen zijn tussen vaders en moeders wat betreft het effect van herpartnering ($\chi^2(1) = 0.06$; $p = .809$). Ook in model 4 is de interactie niet significant: ouders die meer werken hebben geen minder goede ouder-kind relatie dan ouders die minder werken ($b = -0.04$; $p = .657$). De Wald toets liet zien dat de interactie tussen arbeidsmarktparticipatie en herpartnering het verklaringsmodel niet verbetert, wat ook suggereert dat er geen verschillen zijn tussen ouders die veel werken en ouders die minder werken wat betreft het effect van herpartnering ($\chi^2(1) = 0.10$; $p = .752$).

Tabel 2. Lineaire regressie analyse voor variabelen die de ouder-kind relatie voorspellen.

Onafhankelijke variabele	Model			
	1	2	3	4
Herpartnering (ref. geen partner)	-0.09* (0.04)	-0.06 (0.04)	-0.05 (0.05)	-0.04 (0.08)
Geslacht respondent (ref. vrouw)	-0.32*** (0.05)	0.08 (0.06)	0.09 (0.07)	0.09 (0.06)
Arbeidsmarktparticipatie (/10)	0.00 (0.02)	0.01 (0.02)	0.01 (0.02)	0.01 (0.02)
Leeftijd kind	-0.07*** (0.01)	-0.07*** (0.01)	-0.07*** (0.01)	-0.07*** (0.01)
Geslacht kind (ref. meisje)	0.00 (0.04)	0.01 (0.04)	0.01 (0.04)	0.01 (0.04)
Leeftijd respondent	0.00 (0.00)	0.00 (0.00)	0.00 (0.00)	0.00 (0.00)
Aantal kinderen	-0.09** (0.03)	-0.09** (0.03)	-0.09** (0.03)	-0.09** (0.03)
Opleidingsniveau	0.01 (0.01)	-0.01 (0.01)	-0.01 (0.01)	-0.01 (0.01)
Relatietype met ex (ref. samenwonend)	-0.03 (0.05)	-0.03 (0.04)	-0.03 (0.04)	-0.03 (0.04)
Verblijfsarrangement (ref. inwonend):				
<i>Uitwonend</i>		-0.73*** (0.08)	-0.73*** (0.08)	-0.73*** (0.08)
<i>Co-ouderschap</i>		0.03 ^a (0.05)	0.03 ^a (0.05)	0.03 ^a (0.05)
Interactie met:				
*Geslacht respondent (ref. vrouw)			0.09 ^b (0.07)	
*Arbeidsmarktparticipatie				-0.01 (0.03)
R ²	0.06	0.10	0.10	0.10
Constant	9.12	9.25	9.25	9.24

Bron. Nederlandse Families in Nederland, 2012-2014.

Noot: standaard deviatie is aangepast voor 3029 clusters

Noot: ref = referentiecategorie

*p<.05. **p<.01. ***p<.001. Tweezijdig.

^a = Het verschil tussen co-ouderschap en uitwonend is significant (tweezijdig, p<.001)

^b = De interactie met ref. man is niet significant.

4.2. Additionele analyse

Om te kijken hoe de resultaten verschillen als het hebben van een LAT-relatie wordt gezien als een aparte categorie ten opzichte van het hebben van geen nieuwe partner en samenwonen of getrouwd zijn, is nog een additionele analyse uitgevoerd met de drie dummie variabelen van herpartnering (i.e. ‘geen partner’ (0/1), ‘LAT-relatie’ (0/1) en ‘samenwonend of getrouwd’

(0/1)). De resultaten van deze analyse zijn weergegeven in Tabel 3 (zie bijlage 1). De 4 modellen bevatten exact dezelfde variabelen als de modellen in Tabel 2, maar dan met de 3 dummie variabelen voor herpartnering.

Zoals is af te lezen uit Tabel 3 model 1, blijkt dat het hebben van een LAT-relatie ten opzichte van niet herpartneren, een significant negatief heeft op de ouder-kind relatie ($b = -0.13$; $p = .009$). Ouders die een nieuwe partner hebben, maar hier niet mee samenwonen of trouwen, hebben dus een minder goede kind relatie met hun kind dan ouders die geen nieuwe partner hebben. Als ouders wel gaan samenwonen of trouwen met een nieuwe partner, dan heeft dit geen effect op de ouder-kind relatie ten opzichte van ouders die niet herpartneren ($b = -0.04$; $p = .437$). Uit een additionele analyse blijkt dat het hebben van een LAT-relatie ten opzichte van samenwonen of trouwen, ook geen effect heeft op de ouder-kind relatie ($b = -0.09$; $p = .150$). Wanneer gecontroleerd wordt voor verblijfsarrangement in model 2, blijft het negatieve effect van het hebben van een LAT-relatie ten opzichte van niet herpartneren significant ($b = -0.12$; $p = .013$). In tegenstelling tot de hoofdanalyse wordt het negatieve effect van herpartnering in de zin van het hebben van een LAT-relatie, niet wegverklaard door verblijfsarrangement. Om te kijken of het negatieve effect van een LAT-relatie verschilt tussen mannen en vrouwen en tussen ouders die veel uren werken en ouders die minder uren werken, zijn de interactiemodellen 3 en 4 nogmaals geschat. Net als bij de hoofdanalyse zijn er geen interactie-effecten gevonden. Deze bevindingen suggereren dat het negatieve effect van een LAT-relatie ten opzichte van geen nieuwe partner hebben, niet verschilt tussen mannen en vrouwen of tussen ouders die veel uren werken en ouders die minder uren werken.

Aan de hand van de additionele analyse kan geconcludeerd worden dat ouders die herpartneren een minder goede relatie hebben met hun kind ten opzichte van ouders die niet herpartneren, mits herpartneren wordt gedefinieerd als het aangaan van een LAT-relatie met een nieuwe partner. Met deze definitie van herpartnering kan de eerste hypothese van deze studie, namelijk dat gescheiden ouders die herpartneren een minder goede ouder-kind relatie hebben dan gescheiden ouder die niet herpartneren, aangenomen worden. Deze bevindingen suggereren dat de theoretische mechanismen voor herpartnering niet hetzelfde zijn voor partners in een LAT-relatie en partners die samenwonen of getrouwd zijn. Een verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat wanneer twee partners niet samenwonen of getrouwd zijn, de relatie minder serieus is. De ouder kan het daarom minder belangrijk vinden dat de kinderen de partner goed leren kennen, waardoor hij zijn tijd zal verdelen tussen partner en kind, in plaats van tijd door te brengen met partner en kind tegelijk. Naast dat de ouder het niet belangrijk vindt om tijd door te brengen met partner en kind tegelijk, is dit ook lastiger wanneer zij niet in

hetzelfde huis wonen. Het verdelen van de tijd betekent minder tijd over om in de relatie met beide partijen te steken. Als gevolg neemt de kwaliteit van de ouder-kind relatie af. Een andere verklaring voor het feit dat er geen effect wordt gevonden van samenwonen/ trouwen bij de additionele analyse, zou kunnen zijn dat deze groep respondenten in de steekproef relatief klein is (24%). Voor toekomstig onderzoek is het beter om een grotere groep herpartnerde ouders te hebben; herpartnerd, in de zin van samenwonend of getrouwd.

5. Conclusie & Discussie

In deze studie is onderzocht wat er gebeurt met de kwaliteit van de ouder-kind relatie, wanneer een ouder na (echt)scheiding een nieuwe partner krijgt. Daarnaast is gekeken naar hoe dit verschilt tussen mannen en vrouwen, en tussen ouders die veel werken en ouders die minder werken. Onderzoek naar variabelen die invloed kunnen hebben op de ouder-kind relatie is belangrijk, omdat deze relatie gekoppeld is aan het welzijn van de ouder en het kind (Peterson & Zill, 1986; Stafford, Kuh, Gale, Mishra & Richards, 2016). Onderzoek naar het effect van herpartnering is schaars en stuit bovendien vaak op inconsistente resultaten. Het doel van deze studie was daarom om een beter beeld te vormen van hoe herpartnering de ouder-kind relatie beïnvloedt, en om voort te bouwen op voorgaand onderzoek door persoonlijke kenmerken van de ouders mee te nemen (i.e. geslacht en arbeidsmarktparticipatie).

De resultaten uit de regressie analyse suggereren dat de eerste hypothese, ‘gescheiden ouders die een nieuwe partner hebben, hebben een minder goede ouder-kind relatie dan gescheiden ouders die geen nieuwe partner hebben’, verworpen moet worden. Nadat gecontroleerd wordt voor verblijfsarrangement, wordt het effect van herpartnering namelijk wegverklaard: ouders die niet met hun kind samenwonen zijn degenen die herpartneren, en het niet samenwonen met je kind heeft een negatieve effect op de ouder-kind relatie. Zoals Bastaits & Mortelmans (2017) ook concluderen, is het daarom essentieel om in onderzoek naar herpartnering verblijfsarrangement mee te nemen. Een alternatieve verklaring voor de afwezigheid van het negatieve effect van herpartnering zou kunnen zijn dat dit effect alleen aanwezig is wanneer de ouder ook kinderen heeft met de nieuwe partner (Manning & Smock, 2000; Manning, Stewart & Smock, 2003). Voor toekomstig onderzoek naar herpartneren is het dus belangrijk dat er wordt gekeken naar de invloed van biologische kinderen en stiefkinderen.

De resultaten uit de regressie analyse vinden geen ondersteuning voor de tweede hypothese: ‘het negatieve effect van herpartnering op de ouder-kind relatie is sterker voor mannen dan voor vrouwen’. De hypothese moet dus verworpen worden: er is geen verschil tussen vaders en moeders in het effect van herpartnering. In de theorie is de studie van Kielty (2006) besproken, waarin gesproken wordt over de sociale druk die vrouwen ervaren om als moeder het grootste deel van de zorg voor de kinderen op zich te nemen; mannen doen het betaalde werk. Als gevolg hiervan, zouden moeders een betere relatie met hun kind onderhouden. Deze verschillen in tijdsbesteding worden echter steeds kleiner (Social en Cultureel Planbureau & Centraal Bureau voor de Statistiek, 2018). Een verklaring voor het feit dat er geen verschil in het effect van herpartnering tussen mannen en vrouwen wordt gevonden, zou dus kunnen zijn dat het traditionele beeld van de vrouw als verzorgster van de kinderen en de man als kostwinner tegenwoordig niet meer overheerst.

Tot slot suggereren de resultaten uit de regressie analyse dat de derde hypothese, ‘het effect van herpartnering op de ouder-kind relatie is sterker voor ouders die meer participeren op de arbeidsmarkt dan voor ouders die minder participeren’, moet worden verworpen; er wordt geen verschil in het effect van herpartnering gevonden tussen ouders die veel uren werken en ouders die minder uren werken.

Zoals elke studie beperkingen heeft, geldt dat ook voor deze. Zo is net al besproken dat in deze studie niet wordt gekeken naar additionele kinderen (i.e. biologische kinderen en stiefkinderen) van de ouder met de nieuwe partner; iets wat wel degelijk invloed kan hebben op de ouder-kind relatie. Een andere beperking van de studie is dat de ouder-kind relatie alleen is gemeten onder ouders; er wordt niet gekeken naar hoe kinderen de relatie met hun ouder beoordelen, terwijl dit wel kan verschillen van de beoordeling van hun ouder. Daarnaast is de ouder-kind relatie slechts met één vraag gemeten (i.e. “Hoe zou u uw relatie met dit kind omschrijven, op een schaal van 1 tot 10?”). De manier waarop verschillende respondenten de ouder-kind relatie definiëren kan echter sterk verschillen. Om een meer adequaat beeld van de ouder-kind relatie te krijgen, zou het voor toekomstig onderzoek dus beter zijn als de relatie zowel onder de kinderen als de ouders wordt gemeten, en als de definitie van de ouder-kind relatie specifiek zou worden gemaakt, zodat voor iedere respondent hetzelfde wordt gemeten. Tot slot heeft deze studie gebruik gemaakt van cross-sectionele data. In andere woorden: de data die is gebruikt is verzameld aan de hand van één meting op één moment onder verschillende respondenten. Het is dus niet mogelijk om een causaal verband tussen herpartnering en de ouder-kind relatie vast te stellen, omdat er niet is gemeten hoe de kwaliteit van de ouder-kind relatie was voordat de respondent was herpartnerd; er is slechts gekeken naar

het verschil tussen respondenten die wel zijn herpartnerd en respondenten die niet zijn herpartnerd. Voor toekomstig onderzoek naar herpartnering zou het dus interessant zijn om paneldata te gebruiken, waarbij de kwaliteit van de ouder-kind relatie op verschillende momenten (i.e. voor en na herpartnering), bij dezelfde respondenten wordt gemeten.

Deze studie draagt bij aan het vormen van een beter beeld van herpartnering, aangezien voorgaand onderzoek naar herpartnering kijkt naar veel verschillende variabelen. Interessant is dat uit de bevindingen blijkt dat herpartnering, in tegenstelling tot de meeste voorgaande studies, geen effect heeft op de ouder-kind relatie. Echter, dit insignificante effect wordt alleen gevonden wanneer verblijfsarrangement wordt meegenomen. Uit de bevindingen van deze studie blijkt dus dat het essentieel is om in onderzoek naar herpartnering voor deze variabele te controleren.

6. Literatuur

- Amato, P.R. (2000). The consequences of divorce for adults and children. *Journal of Marriage and Family*, 62(4), 1269-1287.
- Amato, P.R., & Booth, A. (1991). Consequences of parental divorce and marital unhappiness for adult well-being. *Social Forces*, 69(3), 895-914.
- Amato, P.R., Rezac, S.J. & Booth, A. (1995). Helping between parents and young adult offspring: the role of parental marital quality, divorce and remarriage. *Journal of Marriage and the Family*, 363-374.
- Aquilino, W. S. (1994). Impact of childhood family disruption on young adults' relationships with parents. *Journal of Marriage and the Family*, 295-313.
- Arts, W., & Hermkens, P. (1994). De eerlijke verdeling van huishoudelijke taken: percepties en oordelen. *Mens en Maatschappij*, 69(2), 147-168.
- Bastaits, K., & Mortelmans, D. (2017). Parenting and Family Structure After Divorce: Are They Related?. *Journal of Divorce & Remarriage*, 58(7), 542-558.
- Centraal Bureau voor de Statistiek (2018). *Huwelijksontbindingen; door echtscheiding en door overlijden*. Geraadpleegd op 24 februari 2019, van <https://opendata.cbs.nl/statline>.
- Cherlin, A. (1978). Remarriage as an incomplete institution. *American Journal of Sociology*, 84(3), 634-650.
- Cherlin, A.J., Furstenberg Jr., F.F., Chase-Lansdale, L., Kiernan, K.E., Robins, P.K.,

- Morrison, D.R., & Teitler, J.O. (1991). Longitudinal studies of effects of divorce on children in Great Britain and the United States. *Science*, 252(5011), 1386-1389.
- Demo, D.H., & Acock, A.C. (1988). The impact of divorce on children. *Journal of Marriage and Family*, 50(3), 619-648.
- Furstenberg Jr., F.F., & Teitler, J.O. (1994). Reconsidering the effects of marital disruption: What happens to children of divorce in early adulthood?. *Journal of Family Issues*, 15(2), 173-190.
- Heider, F. (1946). Attitudes and cognitive organization. *The Journal of psychology*, 21(1), 107-112.
- Hess, R.D., & Camara, K.A. (1979). Post-divorce family relationships as mediating factors in the consequences of divorce for children. *Journal of Social Issues*, 35(4), 79-96.
- Ihinger-Tallman, M., & Pasley, K. (1987). *Remarriage*. Newbury Park, CA: Sage.
- Kalmijn, M. (2013). Relationships between fathers and adult children: the cumulative effects of divorce and repartnering. *Journal of Family Issues*, 36(6), 737-759.
- Kielty, S. (2006). Similarities and differences in the experiences of non-resident mothers and non-resident fathers. *International Journal of Law, Policy and the Family*, 20(1), 74-94.
- Lansford, J. E., Malone, P. S., Castellino, D. R., Dodge, K. A., Pettit, G. S., & Bates, J. E. (2006). Trajectories of internalizing, externalizing, and grades for children who have and have not experienced their parents' divorce or separation. *Journal of Family Psychology*, 20(2), 292-301.
- Manning, W.D., & Smock, P.J. (2000). "Swapping" families: serial parenting and economic support for children. *Journal of Marriage and Family*, 62(1), 111-122.
- Manning, W.D., Stewart, S.D., & Smock, P.J. (2003). The complexity of fathers' parenting responsibilities and involvement with nonresident children. *Journal of Family Issues*, 24(5), 645-667.
- Peterson, J.L., & Zill, N. (1986). Marital disruption, parent-child relationships, and behavior problems in children. *Journal of Marriage and Family*, 48(2), 295-307.
- Poortman, A., Van der Lippe, T., & Boele-Woelki, K. (2014). *Codebook of the survey New Families in the Netherlands (NFN). First wave*. Utrecht: Utrecht University.
- Sigle-Rushton, W., Hobcraft, J., & Kiernan, K. (2005). Parental divorce and subsequent disadvantage: A cross-cohort comparison. *Demography*, 42(3), 427-446.
- Sociaal Cultureel Planbureau & Centraal Bureau voor de Statistiek (2018). *Emancipatiemonitor 2018*. Den Haag.
- Stafford, M., Kuh, D.L., Gale, C.R., Mishra, G., & Richards, M. (2016). Parent-child

- relationships and offspring's positive mental wellbeing from adolescence to early older age. *The Journal of Positive Psychology*, 11(3), 326-337.
- Upton-Davis, K. (2012). Living apart together relationships (LAT): Severing intimacy from obligation. *Gender Issues*, 29(1-4), 25-38.
- Wallerstein, J.S. (1991). The long-term effects of divorce on children: A review. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 30(3), 349-360.
- Weitzman, L.J. (1981). The economics of divorce: Social and economic consequences of property, alimony and child support awards. *UCLA Law Review*, 28(6), 1181-1268.

Bijlage 1: Tabel 3 (additionele regressie analyse)

Tabel 3. Additionele lineaire regressie analyse voor variabelen die de ouder-kind relatie voorspellen.

Onafhankelijke variabele	Model			
	1	2	3	4
Herpartnering (ref. geen partner):				
<i>LAT-relatie</i>	-0.13** (0.05)	-0.12* (0.05)	-0.13* (0.05)	-0.14 (0.11)
<i>Samenwonend of getrouwd</i>	-0.04 ^a (0.05)	0.02 ^a (0.05)	0.06 ^a (0.06)	0.11 ^a (0.12)
Geslacht respondent (ref. vrouw)	-0.32*** (0.05)	0.08 (0.06)	0.09 (0.07)	0.08 (0.06)
Arbeidsmarktparticipatie	0.00 (0.02)	0.01 (0.02)	0.01 (0.02)	0.02 (0.02)
Leeftijd kind	-0.07*** (0.01)	-0.07*** (0.01)	-0.07*** (0.01)	-0.07*** (0.01)
Geslacht kind (ref. meisje)	0.00 (0.04)	0.01 (0.04)	0.01 (0.04)	0.01 (0.04)
Leeftijd respondent	0.01 (0.00)	0.00 (0.00)	0.00 (0.00)	0.00 (0.00)
Aantal kinderen	-0.09** (0.03)	-0.09** (0.03)	-0.09** (0.03)	-0.09** (0.03)
Opleidingsniveau	0.01 (0.01)	-0.01 (0.01)	-0.01 (0.01)	-0.01 (0.01)
Relatietype met ex (ref. samenwonend)	-0.04 (0.04)	-0.03 (0.04)	-0.03 (0.04)	-0.03 (0.04)
Verblijfsarrangement (ref. inwonend):				
<i>Uitwonend</i>		-0.74*** (0.08)	-0.73*** (0.08)	-0.73*** (0.08)
<i>Co-ouderschap</i>		0.03 ^b (0.05)	0.03 ^b (0.05)	0.03 ^b (0.05)
Interactie 'LAT-relatie' met:				
*Geslacht respondent (ref. vrouw)			0.02 ^c (0.10)	
*Arbeidsmarktparticipatie				0.01 (0.04)
Interactie 'Samenwonend of getrouwd' met:				
*Geslacht respondent (ref. vrouw)			-0.09 ^c (0.11)	
*Arbeidsmarktparticipatie				-0.04 (0.04)
R ²	0.06	0.10	0.10	0.10
Constant	9.08	9.21	9.20	9.19

Bron. Nederlandse Families in Nederland, 2012-2014.

Noot: standaard deviatie is aangepast voor 3029 clusters

Noot: ref = referentiecategorie

*p<.05. **p<.01. ***p<.001. Tweezijdig.

^a = Het verschil tussen samenwonen/ trouwen en een LAT-relatie is niet significant.

^b = Het verschil tussen co-ouderschap en uitwonend is significant (tweezijdig, p<.001)

^c = Interacties met geslacht respondent (ref. man) zijn niet significant.